

12. Мікула Н. А. Єврорегіони: досвід та перспективи / Н. А. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
13. Никитюк Т. Л. Ефективність Єврорегіону «Буг» як запорука прискорення інтеграційних прагнень України [Електронний ресурс] / Т. Л. Никитюк. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_etei/2010_7_2/12.pdf
14. Офіційний сайт Єврорегіону «Буг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.euroregionbug.pl
15. Помикало В. Картина перспективного польсько-українського співробітництва / В. Помикало // Персонал. – 2009. – № 7. – С. 52–59.
16. Програма прикордонного співробітництва «Польща–Білорусь–Україна» 2007–2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vrbi.at.ua/files/Prog_prykord_spivrob_2007-2013.doc
17. Розвиток євроінтеграційної співпраці і транскордонного співробітництва області (І півріччя 2009 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.voladm.gov.ua/struct.php?id2=872&nnm=111>
18. Роль туризму у розвитку транскордонного співробітництва Польщі та України на прикладі єврорегіону «Буг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/4842/1/757321ELV.doc>
19. Самолук П. Зовнішньоекономічні зв'язки Волині як основа економічної інтеграції регіону [Електронний ресурс] / П. Самолук. – Режим доступу : <http://politolog-volyn.org/discovery/statti/185-volyn>
20. Спільна стратегія охорони і екологічного використання природної спадщини теренів польсько-білорусько-українського прикордоння [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://three-polesyes.raei.by/Materials/Publication/strategy_ukr.pdf
21. Фінансування охорони навколишнього середовища: Україна – на шляху до ефективного управління станом навколишнього середовища [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.exdat.com/docs/702/index-7433.html?page=6>

Сидорук Светлана, Цап Анна. Экологические проекты и программы в рамках трансграничного сотрудничества Украины и Польши. Исследованы экологические аспекты трансграничного сотрудничества Украины с Польшей. Анализируются процессы антропогенного воздействия на приграничной территории соседних государств. Проведено сравнение финансирования польской и украинской стороны, направленных на улучшение окружающей среды. Исследованы основные направления сотрудничества между Польшей и Украиной в экологической сфере. Определены сильные и слабые стороны развития польско-украинского трансграничного сотрудничества. Исследованы экологические программы и проекты, которые реализуются в рамках трансграничного сотрудничества между Польшей и Украиной. Раскрыты источники финансирования, основные задачи и результаты, полученные в результате реализации трансграничных экологических программ и проектов. Определены приоритеты сотрудничества в данной сфере.

Ключевые слова: загрязнение, окружающая среда, экологическая сфера, трансграничное сотрудничество, экологические программы, проекты.

Sidoruk Svetlana, Tsap Anna. The Environmental Projects and Programs under the Cross-border Cooperation Between Ukraine and Poland. The environmental aspects of cross-border cooperation between Ukraine and Poland are characterized. The processes of human influence in the border areas of neighboring countries are analyzed. The funding of Polish and Ukrainian sides to improve the environment are compared. The basic directions of cooperation between Poland and Ukraine in the environmental area are investigated. The strengths and weaknesses of the Polish-Ukrainian border cooperation are determined. The environmental programs and projects that have been implemented under the cross-border cooperation between Poland and Ukraine are investigated. The source of funding, the main task and the results obtained by the implementation of cross-border environmental programs and projects are analyzed. The priorities for cooperation in this area are determined.

Key words: pollution, environment, environmental , trans-border cooperation, environmental programs, projects.

Стаття надійшла до редколегії
19.09.2013 р.

УДК 339.92:911.37

Ольга Корнелюк

Напрями розвитку міських поселень регіону в умовах транскордонного співробітництва

Досліджено напрями розвитку та роль міських поселень регіону в активізації транскордонного співробітництва. Визначено мету, завдання й напрями діяльності центрів активізації транскордонного співробітництва.

© Корнелюк О., 2013

Проаналізовано фактори розвитку центрів активізації транскордонного співробітництва: залучення іноземних інвестицій, рівень розвитку виробничої сфери, наявність трудових ресурсів, забезпечення фінансовими інституціями, рівень розвитку прикордонної й транспортної інфраструктур. Виділено показники оцінювання ефективності центрів активізації транскордонного співробітництва. Схарактеризовано основні проблеми розвитку малих міст і стратегічні пріоритети їхнього розвитку в контексті активізації транскордонного співробітництва.

Ключові слова: міське поселення, система розселення, центр активізації транскордонного співробітництва, показник ефективності транскордонного співробітництва.

Постановка наукової проблеми та її значення. Транскордонне співробітництво – один із проявів поглиблення інтеграційних процесів, воно є засобом вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів. Його основне завдання – підвищити рівень якості життя населення прикордонних регіонів і подолати негативні наслідки їхнього периферійного положення. Транскордонне співробітництво як прояв здійснення спільних дій суміжних держав реалізується в місцях життєдіяльності населення, тобто в населених пунктах. Тому доцільне дослідження транскордонного співробітництва з урахуванням просторової організації розселення населення та виділенням центрів активізації транскордонного співробітництва.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання теорії й практики транскордонного співробітництва досліджено в роботах П. Беленького, В. Будкіна, М. Долішнього, С. Злупка, В. Кравціва, В. Лажніка, М. Лендел, П. Луцишина, Ю. Макогона, С. Максименка, Н. Мікули, О. Мілашовської, В. Павлова, Н. Павліхи, С. Писаренко, Я. Побурка, Д. Стеченка, І. Студенікова; серед зарубіжних учених вагомими доробками П. Ван Руна, Л. Давиденко, А. Литвинюка, Р. Федана, В. Шаврова й ін. Досліджували питання розселення М. Д. Пістун, А. І. Доценко, М. С. Дністрянський; просторовий розвиток продуктивних сил розкрито в розвідках Н. В. Павліхи, Д. М. Стеченка, С. С. Ніколаєнка.

Мета й завдання статті. Мета статті – дослідити напрями розвитку та ролі міських поселень в активізації транскордонного співробітництва. Відповідно до мети виділено такі **завдання**: розкрити суть поняття «центр активізації транскордонного співробітництва»; схарактеризувати фактори розвитку й завдання центрів активізації транскордонного співробітництва; розглянути методи їх вивчення, розкрити значення транскордонних програм і проектів для розвитку центрів активізації транскордонного співробітництва.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Співпраця найбільше проявляється в місцях зосередження населення та його життєдіяльності, тобто в населених пунктах, розмір і рівень розвитку яких визначає потенціал для розвитку транскордонної співпраці. Тому доцільно, на нашу думку, розглядати саме міські поселення як осередки активізації транскордонного співробітництва. Кожне з поселень виникає і розвивається в тісній взаємодії із сусідніми поселеннями. У результаті цієї взаємодії, яка здійснюється у формі виробничих та невиробничих зв'язків між найбільшим на певній території поселенням і розміщеними навколо нього дрібнішими поселеннями, формується інтегральна регіональна система розселення, оскільки саме наявність системотворних центрів та інтенсивних внутрішніх зв'язків є обов'язковими умовами формування систем розселення [1; 2].

На нашу думку, слід розширити поняття центрів активізації транскордонного співробітництва на все коло міст – великих, середніх, малих. Малі та середні міста – одна з форм найбільш ефективної подальшого освоєння ресурсів території країни. Вони здебільшого поліфункціональні. Значна частина малих міст розвивається на базі підприємств обробної промисловості (машинобудування й металообробка, легка та харчова промисловість й ін.). Суттєвою функцією малих міст виступають забезпечення транзитних транспортних зв'язків, а також забезпечення функціонування різних інженерних комунікаційних систем (ліній електропередач, газо- та нафтопроводів тощо) [1].

Місто як місце концентрації продуктивних сил на певному етапі свого розвитку повинно стати полюсом зростання. С. С. Ніколаєнко й Л. Л. Кушнір зазначають, що полюсом зростання є національний чи регіональний центр, якщо він «здатний до самостійного розвитку протягом тривалого часу, може контролювати своє оточення і надавати йому імпульси розвитку» [3]. Отже, можна стверджувати, що існує тісна взаємозалежність між системою розселення та економічною системою, сформованою в процесі розвитку продуктивних сил.

У результаті відмежування ремесла й торгівлі від сільськогосподарської діяльності серед сільських поселень виникли поселення напівсільського характеру, які в подальшому займають командну

позицію (за М. М. Баранським) стосовно сусідніх поселень [4]. Існує багато підходів до визначення поняття «місто» залежно від того, які характерні ознаки розкриваються. В. В. Покшишевський розуміє місто як «вузлові пункти географічного поділу праці» [5]. М. Д. Пістун зазначає, що місто – складний вид економіко-географічного комплексу, сформованого під впливом зовнішніх умов і факторів, воно має свою функціональну структуру, систему зв'язків і характеризується певним типом природокористування. База формування економіко-географічного комплексу міста – його територія з її параметрами та природно-господарським потенціалом [6].

В універсальному словнику-енциклопедії місто визначено як тип поселення, сформований історично внаслідок скупчення людей, мета яких – виконання робіт, не пов'язаних із землеробством; відзначається щільною житловою забудовою, наявністю промислових підприємств, закладів для надання послуг, культурних й адміністративних споруд, розгалуженої транспортної мережі, інфраструктури водного та енергетичного господарства [7].

М. М. Баранський, визначаючи роль міст, пише (1956): «Міста – це командний склад країни, що організує її у всіх відношеннях – і в господарському, і в політико-адміністративному, і в культурному... Як і командний склад, міста мають свою ієрархію. Серед них є і молодший, і середній, і старший і вищий комсклад. У межах кожної країни й навіть великого економічного району міста певним чином взаємопідпорядковані, координовані, кожний має ... свій радіус впливу і тяжіння (притягання)... З економіко-географічного погляду – це каркас, на якому все тримається, каркас, який формує територію, надає їй певної конфігурації» [8].

На нашу думку, *центром активізації транскордонного співробітництва слід уважати населений пункт, у якому відбувається реалізація одного або декількох видів транскордонної діяльності, виражених у вигляді економічних, культурних, освітніх, адміністративних зв'язків із територіальними громадами прикордонних регіонів суміжних країн, а також у вигляді реалізації проектів, що фінансуються в межах програм підтримки розвитку транскордонного співробітництва ЄС або самими членами транскордонного регіону.*

Для тих же населених пунктів, які не відповідають указаним у визначенні умовам, доцільно увести термін *потенційний центр активізації транскордонного співробітництва*, який слід розуміти населений пункт, що володіє певним економічним потенціалом і сприятливими передумовами для здійснення зовнішньоекономічної діяльності (розвинена транспортна інфраструктура, близьке розміщення пунктів пропуску, розвинена прикордонна інфраструктура, наявність фінансових інституцій тощо), на основі використання яких у нього можуть виникнути транскордонні зв'язки.

Мета функціонування центрів активізації транскордонного співробітництва в нашій країні – підвищення рівня добробуту населення, вирівнювання рівня якості життя до середньоєвропейського та створення оптимальних умов життєдіяльності населення за допомогою максимально ефективного використання транскордонних зв'язків. Досягнення цієї мети передбачає реалізацію таких завдань центрів активізації транскордонного співробітництва: сприяння розвитку економічних зв'язків; активізація зв'язків у сфері освіти й науки; розвиток співпраці в галузі культури; охорона навколишнього середовища; розвиток співпраці органів місцевого самоврядування.

Рівень активності міста в здійсненні транскордонного співробітництва визначається низкою *факторів*, зокрема залученням іноземних інвестицій, рівнем розвитку виробничої сфери, наявністю трудових ресурсів, забезпеченням фінансовими інституціями, рівнем розвитку прикордонної й транспортної інфраструктур, роллю в ієрархії адміністративно-територіального устрою, рекламно-інформаційною діяльністю.

Залучення іноземних інвестицій – засіб мобілізації фінансових ресурсів для підвищення рівня економічного розвитку центрів активізації транскордонного співробітництва, що позитивно впливає на економічний розвиток регіону загалом. Інвестування дає змогу розвивати нові напрями економічної діяльності, відновити функціонування недіючих виробничих об'єктів, що сприяє розв'язанню проблем безробіття за рахунок створення нових робочих місць, що покращить добробут населення в межах самого центру та може розв'язати питання зайнятості в сусідніх поселеннях.

Трудові ресурси – необхідний чинник здійснення будь-якої економічної діяльності. Від рівня їхньої кваліфікації залежить інвестиційна привабливість центрів активізації транскордонного співробітництва. Чисельність трудових ресурсів залежить від людності центрів, вікової структури, професійного складу, тому ці моменти також слід трактувати як чинники активізації транскордонного співробітництва.

Високий рівень розвитку виробничої сфери й кількість та різноманітність виробничих підприємств збільшують інвестиційний потенціал центру активізації транскордонного співробітництва й забезпечують працевлаштування населення і самого центру, і навколишніх територій.

Міжнародна промислова кооперація у формі створення спільних підприємств виступає ефективним засобом активізації транскордонного співробітництва. Діяльність спільних підприємств дає можливість запозичити передові технології і досвіду управління, розвитку експортоорієнтованих й імпортозаміщуючих видів продукції, забезпечення виходу вітчизняної продукції на світовий ринок.

Реалізація цих напрямів можлива лише за умови функціонування інституцій, сформованих у результаті кооперування у фінансовому секторі (спільних банків, інвестиційних фондів, бірж, страхових компаній, фінансово-промислових груп, розрахунково-клірингових палат) [9]. Розвинена й ефективна мережа банків – важлива передумова стимулювання економічної діяльності, забезпечення безперервного та безпечного товарообороту між учасниками співробітництва, гарантування безпеки валютних вкладів підприємств з інших країн.

Розвинута прикордонна інфраструктура істотно сприяє активізації транскордонного співробітництва, зокрема у сфері торговельних відносин. Висока пропускна здатність кордонних переходів прискорює рух товарів через кордон, що має важливе значення для певних видів продукції, у яких короткий термін зберігання. Тому важливе значення має розвиток різних видів транспорту та рівень облаштування пунктів пропуску.

Важливий чинник розвитку центрів активізації транскордонного співробітництва – їхня транспортна доступність, зокрема транспортно-географічне положення й наявність розвинутої транспортної інфраструктури. Вплив транспорту визначається рівнем розвитку та конфігурацією транспортної мережі, величиною транспортних вузлів. Чим більший розмір населеного пункту, тим складніші виконувати ним функції. Це збільшує силу тяжіння до нього навколишніх населених пунктів, для чого виникає необхідність розвитку транспортних зв'язків між ними.

Як уже зазначали, на економічний розвиток населеного пункту впливає його роль в адміністративно-територіальному устрої регіону. Чим вище місце поселення займає в ієрархії адміністративно-територіального устрою, тим більшими повноваженнями воно наділене для здійснення зовнішньоекономічної діяльності, а отже, і для розвитку транскордонного співробітництва, тобто на рівні регіону найсприятливіші умови для здійснення транскордонної співпраці мають обласні (регіональні) центри.

Загалом до *проблемних питань розвитку малих міст* належать:

- недостатні обсяги власних доходів місцевих бюджетів, за рахунок яких можна розв'язувати питання фінансування господарського та соціально-економічного розвитку (здійснення реконструкції й будівництва житлового фонду, інженерних комунікацій, будівництво об'єктів житлово-комунального призначення);
- недостатній розвиток промислового виробництва та виробничої інфраструктури;
- низький розвиток місцевих ринків праці й рівень зайнятості населення;
- низька якість надання послуг підприємствами житлово-комунального господарства.

Стратегічні пріоритети розвитку територій регулюють низка документів, таких як «Програма економічного і соціального розвитку», «Програма розвитку малого підприємництва», «Програма зайнятості населення», які розроблені для кожного району. Однак варто зазначити, що напрями розвитку в цих програмних документах указані для районів загалом, а в розрізі міських поселень окремі стратегії й програми розвитку розроблені лише для міст обласного підпорядкування. Пріоритети розвитку транскордонного співробітництва наявні не у всіх програмах або сформульовані узагальнено.

Варто звернути увагу на розроблення стратегічних завдань для кожного міського поселення – центру активізації транскордонного співробітництва, де окремо виділити напрями розвитку транскордонної та міжрегіональної співпраці. Такий підхід дасть змогу конкретизувати проблеми та завдання центрів активізації транскордонного співробітництва й точніше сформулювати пріоритетні напрями розвитку.

Оцінюється ефективність транскордонного співробітництва на основі аналізу статистичних показників, до переліку яких міністерством економіки та з питань європейської інтеграції запропоновано внести такі: кількість пунктів пропуску й інтенсивність руху через державний кордон (пасажирів)

рів і транспорту); кількість підприємств за участю іноземного капіталу; обсяги інвестицій, зовнішньоторговельний оборот у межах єврорегіону; валову додану вартість на душу населення, рівень зайнятості й безробіття населення; середньомісячну заробітну плату в розрізі заданих прикордонних регіонів. Слід відзначити складність зіставлення показників унаслідок відмінностей у формах статистичної звітності в різних країнах, а також щодо зовнішньоекономічної діяльності регіонів; ці показники наводяться переважно у вигляді торгівлі регіону з іншою країною загалом, а для оцінки транскордонного співробітництва потрібні дані щодо співробітництва між регіонами суміжних держав.

Н. Мікула наголошує на потребі здійснення збору та обробки транскордонної статистики відповідно до рекомендацій Євростату [3], згідно з якими виділено такі групи показників: 1) базова інформація транскордонного співробітництва (площа, населення, зайнятість, демографічні процеси, показники транспорту тощо); 2) показники соціально-економічного та екологічного розвитку транскордонного регіону (рівень безробіття, середня заробітна плата, кількість суб'єктів підприємництва, показники інвестиційної діяльності, зовнішньої торгівлі, рівень забруднення території, природоохоронні заходи); 3) показники розвитку прикордонної інфраструктури; 4) група «Заходи (проекти) в різних сферах співробітництва». Ці дані наведено в розрізі учасників єврорегіону й порівняно з територією-учасником за кожною країною й між собою.

Ефективність реалізації проектів транскордонного співробітництва можна оцінити, ураховуючи кількість реалізованих проектів, їхню вартість, співвідношення затрат і вигоди, отриманої від реалізації проекту.

На нашу думку, характеристику центрів активізації транскордонного співробітництва доцільно здійснювати за такими групами показників:

1) *соціально-економічний розвиток центрів активізації транскордонного співробітництва* (кількість населення; середньомісячна заробітна плата; рівень безробіття; забезпечення населення житлом; кількість суб'єктів підприємництва; роздрібний товарооборот; показники стану навколишнього середовища); 2) *зовнішньоекономічна діяльність центрів активізації транскордонного співробітництва* (обсяги імпорту / експорту / зовнішньоторговельного обороту товарів і послуг; обсяги іноземних інвестицій; кількість підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність); 3) *реалізація програм і проектів із розвитку транскордонного співробітництва* (кількість реалізованих проектів, укладених договорів; вартість робіт, здійснених у рамках реалізації проектів; оплата працівників, задіяних у реалізації проектів). При цьому важливий не лише аналіз результативності центрів активізації транскордонного співробітництва, а й визначення їхньої ролі в регіоні, тобто яку частку становить кожен показник від сумарного показника по регіону.

Для транскордонного регіону має велике значення наявність спільної стратегії сталого просторового розвитку. Її розроблення й реалізація дає можливість не лише спланувати та організувати розвиток регіону на перспективу, а й сприяє розширенню організаційних, економічних, культурних й інших видів контактів сторін для отримання позитивного результату. Спільне поетапне розроблення стратегії – також важлива передумова для продовження спільної роботи під час формування, реалізації та моніторингу програми, а також для підготовки спільних проектів транскордонного характеру [11].

У межах стратегії сталого просторового розвитку транскордонного регіону потребують розробки напрямів розвитку міських поселень, а саме таких:

- розроблення та реалізація місцевих програм соціально-економічного розвитку малих міст області для виконання заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності й зміцнення ресурсного потенціалу через збільшення обсягу інвестицій в основні галузі економіки (Володимир-Волинський, Ковель, Нововолинськ, Горохів, Камінь-Каширський, Ківерці, Локачі, Любешів, Маневичі, Ратне);
- покращення результатів діяльності підприємств промисловості, будівництва, сільського господарства; підтримки малого та середнього підприємництва (Ковель, Луцьк, Локачі, Луків, Любомль, Маневичі, Ратне, Шацьк);
- відновлення функціонування недіючих промислових підприємств (Ківерці, Луків, Нововолинськ);
- сприяння розвитку підприємницької діяльності галузей освіти, культури, фізичної культури, спорту, туризму, охорони здоров'я;

- сприяння створенню й упровадженню інновацій (стосується всіх міських поселень);
- покращення ситуації у сфері зайнятості населення та безробіття, розвиток місцевих ринків праці, сприяння розширенню сфери застосування праці економічно активного населення за рахунок створення робочих місць і залучення безробітного населення до виконання оплачуваних громадських робіт, підвищення рівня самозайнятості населення, забезпечення розвитку трудового потенціалу регіону за допомогою організації професійної орієнтації й навчання за спеціальностями, що відповідають потребам регіонального ринку праці та підбору підходящої роботи (найбільш проблемними ці питання є в малих міських поселеннях);
- розвиток туризму й рекреації (Шацьк);
- підвищення рівня фінансового забезпечення бюджетів малих міст через створення передумов для формування достатньої бюджетної спроможності міських рад, узгодження діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування щодо розвитку територій;
- зменшення внутрішньорегіональної диференціації в рівнях соціально-економічного розвитку міст;
- розбудова та модернізація транспортної інфраструктури, насамперед загальнодержавного й міжнародного значення;
- забезпечення розвитку мереж зв'язку;
- сприяння розвитку житлово-комунального господарства, забезпечення стабільної роботи комунальних підприємств із надання якісних житлово-комунальних послуг у повному обсязі, із приведенням тарифів на ці послуги до рівня економічно обґрунтованих витрат;
- сприяння зростанню обсягів індивідуального житлового будівництва;
- сприяння забезпеченню населення міст закладами соціально-культурного призначення (школи, дитячі дошкільні заклади, аптеки);
- сприяння забезпеченню населення міст мережею дитячих оздоровчих закладів, виконання місцевих комплексних програм оздоровлення та відпочинку дітей;
- сприяння проведенню інвентаризації й грошової оцінки земель за рахунок коштів місцевих бюджетів, підготовка земельних ділянок до продажу на земельних торгах за рахунок коштів місцевих бюджетів;
- активізація процесів транскордонного співробітництва.

Рис. 2. Розроблення стратегії сталого просторового розвитку транскордонного регіону

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Наявність зв'язків між поселеннями, у тому числі економічними центрами, приводить до виникнення систем розселення, які взаємозалежні з економічними системами, та до перетворення поселень на полюси зростання. Завдання центрів активізації транскордонного співробітництва: налагодження контактів у науково-освітній сфері; розвиток співпраці в гуманітарній сфері; покращення пропускну здатності кордону й ін. Оцінюється діяльність центрів активізації транскордонного співробітництва на основі показників, які відображають соціально-економічну ситуацію, зовнішньоекономічну діяльність та участь у транскордонних програмах і проектах. Відносні показники розкривають питому вагу центру в регіоні або співвідношення із середньорегіональним показником. Це слугує основою для виділення груп центрів зі схожими тенденціями й проблемами розвитку. Результати таких досліджень можуть бути використані для розроблення стратегій регіонального розвитку й транскордонного співробітництва.

Джерела та література

1. Малые населенные места в системе расселения / под ред. Е. М. Маркова. – М. : УНИИП градостроительства, 1976. – 180 с.
2. Доценко А. І. Регіональне розселення: проблеми і перспективи / А. І. Доценко. – К. : Наук. думка, 1994. – 195 с.
3. Ніколаєнко С. С. До проблеми територіального розвитку та регулювання економічних регіонів / С. С. Ніколаєнко, Л. Л. Кушнір // Регіональні перспективи. – 2001. – № 5–6. – С. 25–27.
4. Мересте У. І. Современная география: Вопросы теории / У. И. Мересте, С. Я. Ныммик. – М. : Мысль, 1984. – 296 с.
5. Покшишевский В. В. Население и география / В. В. Покшишевский. – М. : Мысль, 1978. – 315 с.
6. Экономико-географический комплекс крупного города (на примере г. Киева) / Н. Д. Пистун, В. Н. Пересекин, Н. Я. Мижега [и др.]. – Киев : Вища шк., 1989. – 136 с.
7. Герасимчук З. В. Особливості типології міст як передумова ефективного стратегічного управління їх розвитком [Електронний ресурс] / З. В. Герасимчук, О. В. Серета // Економічний форум : наук. журн. – 2012. – Вип. 1. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2012_1/17.pdf
8. Вопросы географии. Размещение хозяйства и НТР. – М. : Мысль, 1979. – Сб. 162.
9. Регіональна політика та механізми її реалізації / за ред. М. І. Долішнього. – К. : Наук. думка, 2003. – 504 с.
10. Мікула Н. Євро регіони: досвід та перспективи / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
11. Розвиток транскордонного співробітництва : практ. посіб. – К. : Вид-во Асоц. європ. прикорд. регіонів. – 2001. – 35 с.
12. Історія співпраці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pl-by-ua.eu/ua,3,24>

Корнелюк Ольга. Направлення розвитку городських поселень регіона в умовах трансграничного співробітництва. Исследованы направления развития и роль городских поселений региона в активизации трансграничного сотрудничества. Рассмотрены цели, задачи и направления деятельности центров активизации трансграничного сотрудничества. Проанализированы факторы развития центров активизации трансграничного сотрудничества: привлечение иностранных инвестиций, уровень развития производственной сферы, наличие трудовых ресурсов, обеспечения финансовыми институтами, уровень развития пограничной и транспортной инфраструктуры. Выделены показатели оценки эффективности центров активизации трансграничного сотрудничества. Определены основные проблемы развития малых городов и стратегические приоритеты их развития в контексте активизации трансграничного сотрудничества.

Ключевые слова: городское поселение, система расселения, центр активизации трансграничного сотрудничества, показатель эффективности трансграничного сотрудничества.

Kornelyuk Olga. Directions of Development of Urban Settlements under Cross-border Cooperation. The role of urban settlements in the transborder activity is considered. The aim and activities of the centers of transborder cooperation activization are investigated. The attracting of foreign investment, level of production, labor resources, financial institutions, the level of development of border and transportation infrastructure as the factors of development of the centers of transborder cooperation activization are analyzed. The indicators of efficiency of the centers of transborder cooperation activization are considered. The main problems of small towns and strategic priorities of their development in the context of activation of transborder cooperation are defined.

Key words: urban settlement, settlement system, center of transborder cooperation activization, efficiency indicator of the transborder cooperation.

Стаття надійшла до редколегії
09.09.2013 р.